

**QASHQADARYO VILOYATI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA
SO'NGI O'N YILLIKDA TALABALAR VA O'QITUVCHILAR SONINING
O'ZGARISHI**

Safarov Shoxrux Sattor o'g'li

Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti

akademikmarketing1234@gmail.com

Annotatsiya:

Mazkur maqola O'zbekiston, ayniqsa Qashqadaryo viloyatidagi oliy ta'lim tizimidagi islohotlari statistik ma'lumotlar orqali yoritadi. Zamonaviy ehtiyojlarga mos malakali mutaxassislar tayyorlash va ta'lim sifatini xalqaro darajada rivojlantirish asosiy maqsad sifatida ko'riladi. Maqolada ta'limning sifatiiy jihatini yaxshilash, professor-o'qituvchilarning ilmiy-salohiyat darajasini oshirish va individual yondashuvni ta'minlash uchun strategik chora-tadbirlarni ko'rish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim muassasalari, talabalar soni, professor-o'qituvchilar, ilmiy darajali kadrlar, ta'lim sifati, kadrlar salohiyati.

Annotation:

This article highlights the reforms in the higher education system in Uzbekistan, especially in the Kashkadarya region, through statistical data. The main goal is to train qualified specialists in line with modern needs and develop the quality of education at the international level. The article emphasizes the need to take strategic measures to improve the qualitative aspect of Education, increase the level of scientific potential of professors and teachers, and ensure an individual approach.

Keywords: Higher education institutions, number of students, professors, scientific degree staff, quality of education, personnel potential.

Аннотация:

В данной статье освещаются реформы системы высшего образования в Узбекистане, особенно в Кашкадарьинской области. Подготовка квалифицированных специалистов, соответствующих современным потребностям, и повышение качества образования на международном уровне рассматриваются как основная цель. В статье подчеркивается необходимость принятия стратегических мер для улучшения качества образования, повышения уровня научного потенциала преподавателей и обеспечения индивидуального подхода.

Ключевые слова: Высшие учебные заведения, количество студентов, преподавателей, научных кадров, качество образования, кадровый потенциал. Mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini butunlay yangilash, kadrlar tayyorlash jarayonini zamonaviy ehtiyojlarga mos ravishda qayta shakllantirish, raqobatbardosh va yuqori malakali mutaxassislar yetishtirish hamda sohani xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish maqsadida innovatsion faoliyatni boshqarishni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Prezident Sh.Mirziyoyev¹ uchinchi renessans haqida so'z yuritgan ekanlar – yangi uchinchi renessansning tayanch ustunlari albatta malakali kadrlar va ularni tayyorlab beradigan oliy toifali professor-o'qituvchilar hamda ular faoliyat yuritayotgan OTMlar biz qurmoqchi bo'lgan yangi jamiyatning poydevori ekanligini ta'kidlaydilar.

Oliy ta'lim sohasidagi islohotlar mamlakatimizning barcha viloyat-tumanlarida xususan, vohamizda ham sezilarli o'zgarishlar kuzatilyapti. Mazkur jadvalda so'ngi 10 yillikda Qashqadaryo viloyatida talabalar qamrovi, OTMlar soni va ulardagi ta'lim sifati o'rganilib chiqilgan.

Quyida berilgan jadvaldan shuni yaqqol ko'rishimiz mumkinki **talabalar soni** yildan-yilga barqaror o'sib bordi. Agar 2014 yilda oliy ta'lim muassasalarida 11,8 ming talabalar tahsil olgan bo'lsa, 2020 yilda bu ko'rsatkich 22,4 mingga, 2022 yilda 44,2 mingga, 2023 va 2024 yillarda esa 57,4 ming nafarga etdi. Talabalar sonining

¹ Prezident Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining yigirma to'qqiz yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. Manba: <https://old.gov.uz/oz/news/view/28381>

besh barobarga yaqin o'sishi aholining oliy ma'lumotga bo'lgan talabining ortib borishi va ta'lim muassasalari imkoniyatlarining kengayishini aks ettiradi.

Professor-o'qituvchilar soni ham muvozanatli tarzda ko'paymoqda. 2014yilda 858 nafar bo'lgan o'qituvchilar soni 2020 yilda 1404, 2024 yilga kelib esa 2031 nafarga etdi. Shunga qaramasdan, talabalar soni ancha tez sur'atda o'sgani bois, har 5 nafar talabaga to'g'ri keladigan o'qituvchilar soni 2014 yilda 0,36 nafar bo'lgan bo'lsa, 2024 yilda bu ko'rsatkich 0,18 nafargacha tushib ketdi. Ya'ni, 2014 yilda 1 o'qituvchiga o'rtacha 14 nafar talabadan to'g'ri kelgan bo'lsa, 2024 yilda bu ko'rsatkich 28 nafarga etdi. Bu holat ta'lim sifatini jiddiy tahdid ostiga qo'yadi, chunki har bir o'qituvchining yuklama hajmi keskin oshadi va bu ta'lim mazmuni hamda individual yondashuv imkoniyatlarini cheklaydi.

Shuningdek, **ilmiy darajali kadrlar tanqisligi** ham ta'lim sifati uchun muhim muammo hisoblanadi. Fan doktorlari soni 2014 yilda 25 nafar bo'lgan bo'lsa, 2020 yilda 87 nafargacha ko'paygan, ammo keyingi yillarda pasayib, 2024 yilda 70 nafarni tashkil etmoqda. Fan nomzodlari sonida esa 2014-2024 yillar davomida sezilarli o'zgarish kuzatilmadi — 272 nafardan 240 nafarga kamaygan. Ilmiy darajali professor-o'qituvchilarning talabalarga nisbati yildan-yilga kamaymoqda: 2014 yilda har 10 nafar talabaga 0,25 nafar ilmiy darajali o'qituvchi to'g'ri kelgan bo'lsa, 2024 yilda bu ko'rsatkich 0,05 nafargacha tushib ketdi. Bu holat O'zbekiston Respublikasi me'yoriy hujjatlari da bitiruvchilarning oliy ta'lim bilan qamrov darajasi hamda OTMlarida professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyati oshirilishi belgilangan bo'lsa-da, qamrov darajasining oshirilishi ko'rsatkichlariga ilmiy salohiyatning oshirilishi murakkab jarayon bo'lganligi tufayli mazkur ko'rsatkichlarning bir-biriga muvofiq ravishda o'sishi kuzatilmayapti. Bu esa o'z navbatida o'quv jarayonining ilmiyligi va tahliliy asoslanganligi pasayish xavfini keltirib chiqarib, ta'lim sifatining oshirilishiga ham salbiy ta'sir etishi mumkin.

Har 10000 nafar aholiga nisbatan talaba va bitiruvchilar ulushi ham ta'lim sifatini baholashda muhim ko'rsatkichdir. Har 10000 nafar aholiga nisbatan talabalar soni 2014 yilda 40,8 nafarga, 2020 yilda 68,3 nafarga to'g'ri kelgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 129,7 nafarga, 2024 yilda 161,2 nafargacha o'sgan. Qashqadaryo viloyati OTMlari o'rtasidagi bu ko'rsatkichning so'nggi 10 yilda 400 barobarga o'sganligi viloyatda oliy ta'lim muassasalariga o'qishga kirish imkoniyatlarining

kengayganligi, oliy ta'limgacha bo'lgan ta'lim muassasalarida ta'lim sifati nisbatan oshirilganligi, bu borada mamlakat miqyosida qo'yilayotgan talablar ijrosi amalga oshirilayotganligi bilan izohlanadi. Bundan tashqari, 2020 yildan keyingi yillarda OTMlariga o'qishga qabul qilingan talabalar sonida sezilarli o'sish kuzatilgan. Masalan, 2014 yilda 2836 nafar talabalar qabul qilingan bo'lsa, 2024 yilda bu ko'rsatkich 14177 nafargacha oshgan. Har 10000 nafar aholiga nisbatan bitiruvchilar ulushi tahliliga ko'ra, tadqiqot yillarida, ya'ni 2014 yilda bu ko'rsatkich 8,44 ni, 2020 yilda 11,71 ni, 2024 yilda esa 16,56 ni, ya'ni 2014 yilga nisbatan qariyb 200 barobarga o'sganligini ko'rsatmoqda. Biroq, Qashqadaryo viloyati oliy ta'lim muassasalariga ariza topshirganlar va qabul qilinganlar o'rtasidagi farq tahlil qilinganda, raqobat darajasi juda yuqori ekanini ko'rish mumkin. Statistik ma'lumotlar tahliliga ko'ra, 2014 yilda viloyat OTMlariga o'qish istagini bildirgan 27639 nafar abituriyentdan 2836 nafari (10,3%), 2020 yilda 62156 nafar abituriyentdan 5072 nafari (8,2%), 2024 yilda esa 90702 nafardan 14177 nafar (15,6%) Abiturient o'qishga qabul qilingan. 2024 yilda avvalgi yillarga nisbatan raqobat darajasini pasayganligini ko'rsatsa-da, jami talabalarga ta'lim sifatini ta'minlashni boshqarishda kadrlar va moddiy-texnik bazaning etarli bo'lishi masalasi muhimligicha qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Qashqadaryo viloyatida oliy ta'lim tizimi strukturaviy va raqamli jihatdan sezilarli o'sishga erishgan. Biroq ushbu o'sish sifat jihatidan ta'minlanishi uchun — xususan, professor-o'qituvchilar soni, ularning malakasi va ilmiy salohiyati, ta'lim-tarbiya jarayonidagi individual yondashuv hamda ta'limning mazmuniy boyligi nuqtai-nazaridan jiddiy choralar ko'rish talab etiladi. Agentliklar va muassasalar tomonidan strategiyaviy rejalashtirish asosida kadrlar salohiyatini oshirish va ta'lim sifatini ta'minlash, talabalarining tanqidiy va ilmiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishga yo'naltirilgan islohotlar amaldagi o'sish sur'atlarini barqaror va samarali yo'nalishga olib chiqishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari

International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences

Hosted online from New York, USA

Website: econfseries.com

2nd September, 2025

to'g'risida"gi 05.10.2020 yildagi PF-6079-sonli Farmoni. Manba:
<https://lex.uz/ru/docs/5030957>

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy web sayti. Manba:
<https://president.uz/oz/lists/view/7403>

3. Ochilov, A. O., & ugli Safarov, S. S. (2023). Prospects For Improving Educational Efficiency In Higher Education Institutions. *Miasto Przyszłości*, 43, 58-62.

4. Ochilov, A. O., & ugli Safarov, S. S. (2023). Directions For Improving The Quality Of Education In Higher Education Institutions. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(12), 78-82.

5. Ochilov, A. O., & ugli Safarov, S. S. (2021). Management of Competitive Personnel Training in Higher Education System. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 3(9), 56-60.

6. ugli Safarov, S. S. (2021, September). Principles of Improving the Quality of Higher Education in a Pandemic Period. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 110-112).